

Мирјана Радовановић Пејовић, школски библиотекар, дипл. филолог
mirjanagr@ptt.rs

Ана Дуковић, школски библиотекар, дипл. филолог
anadukovic4@gmail.com

Марина Јевтић, професор енглеског језика и књижевности
jevtic78@mts.rs

ОШ „Душан Јерковић“ Ужице

УДК: 027.8

DOI: 10.7251/BSCSR1908269R

ШКОЛСКИ БИБЛИОТЕКАР ИЗМЕЂУ ТРАДИЦИОНАЛНИХ И САВРЕМЕНИХ КОРИСНИЧКИХ ПОТРЕБА

Сажетак: У овом раду разматра се однос између традиционалног и савременог начина рада школског библиотекара. Концепт целоживотног учења све више добија на значају, а школски библиотекар сопственим залагањем и стручним усавршавањем, својим учењем и сталним настојањем да стиче што адекватнија знања потребна за квалитетно обављање посла, доприноси унапређивању нових знања, вештина и компетенција како ученика у савременој школи, тако и наставника. Школске библиотеке нису више тиха места, где се у тишини позајмљују књиге. Школске библиотеке су места и за стицање знања и за дружење. Поред редовног пословања, многобројним креативним и едукативним радионицама, изложбама, школским ваннаставним пројектима који окупују ученике после наставе, подстицањем деце и младих на стицање активних знања, подстицањем сарадње са наставним кадром, школски библиотекар може и треба да има централну улогу у школи јер доприноси не само остварењу образовних и васпитних циљева, већ и развоју младих као целокупних личности. Савремени школски библиотекар, учећи ученике медијској и информационој писмености, учи их како да усвајају нова знања и унапређују вештине, али и како да препознају релевантне информације и развијају ставове.

Пројекти школских библиотекара који подстичу читање, побољшање читалачке културе и развијање информационе и медијске писмености ученика, као и развијање вештина критичког читања и креативног писања, показују да су школске библиотеке важна места за учење, али и развијање креативности и стваралаштва.

Упркос маргинализованом положају школских библиотекара у образовно-васпитном систему Србије, школски библиотекари својим радом успевају да

се наметну и показују да су школске библиотеке културни центри школе, а у мањим срединама често и центри локалне заједнице.

Промоција рада школског библиотекара може додатно допринети превазилажењу стереотипа о послу библиотекара. Повећањем видљивости школских библиотека у јавности, афирмисаће се постигнућа ученика, наставника и библиотекара, и тако указати на значај рада савременог школског библиотекара у складу са захтевима нових корисничких потреба.

Кључне речи: школски библиотекар, школска библиотека, школски пројекат, промоција рада школског библиотекара, ваннаставне активности.

Увод

Школска библиотека данас не само да прати, подржава образовно-васпитни процес и пружа подршку, већ може, тачније и треба да буде информациони центар у школи. С обзиром на брз развој информационо-комуникационих технологија у новом миленијуму, школске библиотеке не треба да располажу само класичном, књижном грађом, већ и мултимедијалном, доступним електронским изворима и адекватном опремом.

Школски библиотекар, почев од процеса позајмљивања књига, детету нуди могућност одлучивања и пружа знање, сигурност и креативност. Основне активности библиотекара у школама данас су знатно шире и свеобухватније јер библиотекар од поласка ученика у први разред стварају позитивно окружење које подстиче на читање и учење, на сарадњу, а тиме утичу и на свеукупна постигнућа и квалитет живота ученика. Данас у свету основне активности библиотекара у школама односе се на припрему ученика за стандарде 21. века и за учење засновано на истраживању, а поред тога и на ангажовање и подстицање ученика на креативност и стваралаштво кроз ваннаставне активности.

Делокруг рада школског библиотекара као стручног сарадника

Школа је дужна да има школску библиотеку и њен задатак првенствено се односи на развијање навике читања и коришћења библиотечких услуга, а данас и да ученике оспособљава да користе информације у свим облицима и на свим медијима и омогући им да овладају вештинама потребним за учење у току целог живота.¹

Школске библиотеке су саставни део школа, али прописи из области библиотекарства примењују се у сегментима рада школских библиотека који се односе на стручни библиотечно-информациони рад.

Стручне послове на унапређивању целокупног васпитно-образовног рада у свакој школи обављају педагог, психолог и библиотекар² (члан 135). Они обављају послове стручних сарадника и њихови основни задаци јесу да својим компетенцијама, саветодавним и другим облицима рада унапређују образовно-васпитни рад, да пружају стручну подршку наставницима, васпитачима и директору за унапређивање њиховог образовно-васпитног рада, да прате, подстичу и пружају подршку укупном развоју детета и ученика у домену физичких, интелектуалних, емоционалних и социјалних капацитета и предлажу мере у интересу развоја и добробити детета.³

Према важећем Правилнику о програму свих облика рада стручних сарадника⁴ облици рада свих стручних сарадника (педагога, андрагога, логопеда, психолога, библиотекара,

¹ Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Закон о основном образовању и васпитању, „Сл. гласник РС“, бр.55/2013, 101/2017, 18.

² Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Закон о основама система образовања и васпитања, „Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 76.

³ Исто, 78.

⁴ Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника, „Сл. гласник РС-Просветни гласник“, бр. 5/2012,

итд.) у школи су прописани на исти начин и одвијају се кроз исте области рада⁵, од планирања и програмирања рада до праћења и вредновања.

Поред послова из области образовања, васпитања, подразумеваних библиотечно-информационих послова, школски библиотекар ангажован је и да се бави и културним и уметничким видовима образовања⁶.

Школски библиотекари, који активно траже начине да унапреде наставне и ваннаставне активности и дају подршку наставницима у реализацији наставног програма, одувек имају снажан утицај на ученике и на њихова постигнућа.

Према ИФЛА смерницама важна образовна улога школске библиотеке мора да се огледа и у простору, намештају и опреми⁷. Сви ученици треба да имају и заслужују квалитетне школске библиотеке са добрим ресурсима (књижним фондом и опремом) како би развили вештине које су потребне за 21. век, у коме смо већ скоро целе две деценије. Исто тако, потребни су им и школски библиотекари који ће стварати окружење у коме се подстиче на читање и учење, на сарадњу и креативно решавање проблема.

Посебне проблеме за рад школских библиотекара донео је први и сваки наредни Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања (почев од 2015 г.)⁸ Положај школских библиотекара у Србији додатно се погоршао, јер су неки школски библиотекари остали без посла или без дела норме. С друге стране, имамо по више наставника који су као

⁵ Исто, 1.

⁶ Исто, 31.

⁷ Гласник НБС, 1/2005, 8. https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282 (преузето 15.4.2018.)

⁸ Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања, <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Pravilnik-CENUS-osnovne-%C5%A1kole.pdf> (преузето 7.4.2018.)

технолошки вишак ангажовани на радно место библиотекара са малим процентом радног времена.

Постојеће стање нашег образовног система усред информатичког доба, интернета и паметних телефона, није препознало школског библиотекара као адекватну особу која у школи доприноси унапређењу образовно-васпитног процеса кроз све аспекте свог рада.

Рад савременог школског библиотекара

Концепт целоживотног учења све више добија на значају, а школски библиотекар сопственим залагањем и стручним усавршавањем, својим учењем и сталним настојањем да стиче што адекватнија знања потребна за квалитетно обављање посла, доприноси унапређивању нових знања, вештина и компетенција како ученика у савременој школи, тако и наставника. „Снага информација у модерном добу је све већа, а ка њима нема бољег моста од библиотека организованих према савременим схватањима библиотекарства.“⁹

Савремени школски библиотекар требало би и у Србији да добије место које заслужује, да има водећу улогу у наставном процесу, тачније учењу, и да подучава ученике правилном претраживању у океану информација. Школски библиотекар, који активно траже начине да унапреде наставне и ваннаставне активности и дају подршку наставницима у реализацији наставног програма, одувек имају снажан утицај на ученике и на њихова постигнућа.

Улога коју школски библиотекар сам преузима у школи је од кључног значаја. Не постоји замена за квалификованог школског библиотекара који ради пуно радно време, и који је у потпуности ангажован у настави, ваннаставним активностима и процесу учења. Наравно да постоје школе где присуство школског библиотекара уопште не доноси много разлике. Али у неким веома срећним школама присуство

⁹ Јасмина Нинков, *Библиотеке XXI века* (Београд: Чигоја штампа, 2010), 64.

библиотекара утиче на учење, читање, а тиме и на животе ученика на начин који је срж посла библиотекара.

Самим позајмљивањем књига дајемо детету могућност одлучивања, приступ информацијама, а тако оно открива процесе процене. И коришћење интернета, рачунара као алата, може се учити или унапредити са библиотекаром у школи. Школски библиотекари негују жељу ученика за сазнавањем новог. „Библиотекар је особа која свакодневно спроводи релевантне активности на повећању компетенција ученика у домену читања и функционалне писмености које су кључне за свако даље учење.“¹⁰

Већина родитеља зна предности школских библиотека, јер ко не воли да му дете буде на месту које пружа знање, безбедност, креативност.

Иако многе државе спровode школске реформе и прописују задатке, то не спречава ниједног школског библиотекара да учи, да преузима одговорност за свој рад и делује на локалном нивоу.

Најзначајнији корисници за школског библиотекара су ученици, и рад са ученицима представља најзначајнији дomet рада у школској библиотеци. Без обзира што је нама, који смо свакодневно у додиру са књигом од ђачког или студентског доба, још увек постоје деца која се први пут упознају са књигом у школској библиотеци. Предност рада школског библиотекара са децом и младима у школској библиотеци огледа се у приступачности: ту је, испред или поред учионице, или се пролази поред ње свакога дана, а на нама је да стварајући подстицајну средину за учење подстакнемо целокупни развој ученика. Приступачност је највећи ресурс

¹⁰ Мирјана Радовановић Пејовић и Ана Дуковић, „Школска библиотека за свакога - рад са корисницима у основној школи“, у „Корисници библиотечких услуга: историјска перспектива и савремене тенденције: зборник радова са XIII међународне конференције БДС“, Београд, 13-14. децембар 2016, уред. Богдан Трифуновић. (Београд : БДС, 2017), 78.

школске библиотеке, нажалост, још увек недовољно искоришћен у нашем раду.

Пуко усвајање чињеница у библиотеци не постоји. Ученик у библиотеци школе учи без стреса, без страха да ће погрешити. Библиотека је кутак, једно од најлепших места у школи, које детету треба увек да пружи знање, сигурност и креативност.

Школске библиотеке су места и за стицање знања и за дружење. У њима се сада прича, расправља, саветује. Школске библиотеке нису више тиха места, где се у тишини позајмљују књиге. Поред редовног пословања, многобројним креативним и едукативним радионицама, изложбама, школским ваннаставним пројектима који окупљају ученике после наставе, подстицањем деце и младих на стицање активних знања, подстицањем сарадње са наставним кадром, школски библиотекар може и треба да има централну улогу у школи јер доприноси не само остварењу образовних и васпитних циљева, већ и развоју младих као целовитих личности. Савремени школски библиотекар, учећи ученике медијској и информационој писмености, учи их како да усвајају нова знања и унапређују вештине, али и како да препознају релевантне информације и развијају ставове. „Будућност библиотекарства везана је концепцијом и праксом виртуелне библиотеке, схваћене као целокупност информационих ресурса доступних кориснику кроз глобалне компјутерске мреже.“¹¹

Библиотекар на основу свога места у школи може да заузме истакнут положај у школи јер помаже да ученици схвате везе међу појмовима, да сами долазе до закључака, а у процесу откривања знања у школској библиотеци нема оптерећења, нема страха од грешке, нема страха од оцене. У библиотеци грешке могу да се прихвате као нови изазови који се превазилазе. Пружајући знање, књиге, информације,

¹¹ Жељко Вучковић, *Јавне библиотеке и јавно знање* (Нови Сад: Библиотека Матице српске, 2003), 39.

нудимо истраживање, одмор, стваралаштво, а јачајући на тај начин капацитете можемо да наметнемо библиотеку као омиљени део школе у коме се увек нешто ново и другачије дешава и пружа. „Донедавно су чак и најбоље школске библиотеке биле установе са прилично ограниченим бројем активности,¹² указао је Питер Брофи. Основне активности библиотекара у школама, осим стандардних услуга препоручивања и издавања књига и развијања читалачких навика деце, данас су знатно шире и свеобухватније (Слика број 1).

ШКОЛСТВО

БИБЛИОТЕКАРИ

Активна улога школског библиотекара у 21. веку

Припрема ученика за савремену 21. века и за учење засновано на истраживању данас су у себи основне активности библиотекара који раде у школама -

Савремени школски библиотекар треба да не у Србији да радије место које заслужује, да има вођу улогу у наставном процесу, тачније учењу, и да подржава ученике традиционалним претраживању у отвореној информацији. Школски библиотекар, који активно траже начине да упореди наставе и ваннаставне активности и дају подршку наставницима у реализацији наставног програма, одушев. имају снажан утицај на ученике и на њихова постигнућа.

Сви ученици треба да имају и заслужују квалитетне школске библиотеке са добрим ресурсима (књижним фондом и опремом) како би развили вештине које су потребне за 21. век, у коме све већ скоро цене 2. деценије. Исто тако потребне су ими школски библиотекар који не стварају окупљене у коме се подстиче на читање и учење, на сарадњу и креативно решавање проблема.

Улога школског библиотекар сам пружају у школи је од кључног значаја. Непотпуно задовољна за квалификованог школског библиотекара који ради пуно радног времена, и који је у потпуности одговоран за реализацију наставе, ваннаставних активности и процеса учења. Наравно да постоје школе где функција школског библиотекара уопште не доживљава много развоја. Али у квалитетној средњој школи присуство библиотекар утиче на учење, читање, а тиме и на постигнуће ученика на начин који је сјај пример библиотекар. Самим поштовањем мисли дајемо девету од наставних улога могућност одлучивања, приступ информацијама, а тако оно отворено приступајући се процесу. И коришћење интернета, рачунара као алата, може се учети или упоредити са библиотекар у школи. Школски библиотекар негују жељу ученика да сазнавају новост. Већина ро-

дителма зна предности школских библиотека, јер - ко не воли да му дете буде на једном од најлепших места, где траже знање, безбедност, креативност.

Како многе државе спроводе школске реформе и промовирају циљеве и задатке, то не спречава ниједног школског библиотекара да учи, да преузима одговорност за свој рад и дете на локалном нивоу.

Поводом Међународног дана матерњег језика, 21. фебруара 2018. Друштво школских библиотекара Србије позвало је све школске библиотекар, ваљке чланове свог тима, да зградити, историсамо, на регионалном нивоу, одређене часове матерњег језика са ученицима у школској библиотеци у ученицима изградити знање, наградити, у парку, на тргу, на плавиди.

Школски библиотекарима могли су, по свом избору, новати у постојеће, издаваче, родитеља, баке и деце ученика, учитеље и наставнике, представнике уставна и удружења која афирмишу културу и уметност, уметнике, пред-

ставнике пољаче заједнице, као и представнике медија.

Циљ ове медијичне активности јесте подстицање читања, као и неговале матерњег језика, повезивање школске библиотеке и школе са локалном заједницом, повезивање са установама и удружењима које се баве афирмисањем културе и уметности, како промовирају рад и сарадњу школских библиотекара.

Већина број школских библиотекара Златборске подружнице укључено су у заједничко обележавање Међународног дана матерњег језика и организовани су читалачки часови у школама широм Златборског округа. Дан матерњег језика обележавају на различите начине, али сви само одређеним издацима на значајна, читања и школске библиотеке.

У СЦ „Свети Алимпије“ Арине Дан матерњег језика обележени је презентацијом „Десет звањичких књижница“ у организацији библиотеке школе Ане Браћковић и Библиотеке сесације. Медија је била да се читањем наглас које бити нашег језика, даљу се на тај начин

ода почаст и сакупа се од стране утицаја. Библиотека је одржала предикат звањичких књижница рођених у Арину и околини. Ученици су имали прилику да се упознају са биографским породицама и књижницима стваралаштвима не само наше најистакнутије писца Добрила Недедића, већ и других прозаика и поетских стваралача као што су: Петар Бунаћевић, професор доктор Ацо Јовић и песника: Манфред Гавриловић, Владимир Барбаревић, Ђења Лукић, Славоко Гаврић и Бранислав Браћа Петровић.

Онама часова дошло су значајна за пружање ученицима оних информација које не могу да дођу кроз школски систем библиотеке СЦ „Свети Алимпије“ Арине пет година најмање три оваква часа сваке године и утицају је да одржи економски у традицију. Значење је тако где су ти корени!

Школски библиотекар СЦ „Душан Петровић“ у Ужичу Мирјана Радевиновић Петровић и Ана Душковић придружиле су се својим колегама у 21. фебруара 2018. године организације час читачког читања. Наставници школе читали су ученицима делове из својих омиљених књига или своје омиљене песнике и заједно су провели један школски час разговарајући о читању, неговању матерњег језика, значају књиге и културе уопште.

Чуни својразличите ауторе Од Мило првог ханжу поезије и песника на модерне до Љубека, од Змаја до Андрића и Киша... Било је речи о књижевности, језику, прописима културе и значају и присутности школског библиотекар. Међуособно смо се упознали на другачији начин и испод милог радозналост ученика да стварају нове књижевне светове, да уче и читају, да негују припадност итд. Бодите режисери, седе испод милог српског језика и прилозима. На даровитост стик ученика, заједнички нови ступци у већ задовољни.

Циљ ове активности јесте подстицање читања, као и неговање матерњег језика, повезивање школске библиотеке и школе са локалном заједницом, повезивање са установама и удружењима која се баве афирмисањем културе и уметности, како и промовирају рад и сарадњу школских библиотекара.

Мирјана Радевиновић Петровић, Ана Душковић

Слика број 1

¹² Питер Брофи, *Библиотека у двадесет првом веку* (Београд: Clio, 2005), 48.

Рад у библиотеци Основне школе „Душан Јерковић“ у Ужицу

Библиотека Основне школе „Душан Јерковић“ у Ужицу састоји од просторије од 25 м², у ком је смештен књижни фонд за ученике у слободном приступу, као и 8 места за рад у читаоници, и канцеларије за библиотекарe, величине 12 м², у којој су смештени уџбеници и приручници неопходни наставницима. Опремљена је једним рачунаром и програмом за обраду књига, евиденцију корисника и претрагу на Интернету. Такви (неповољни) услови за рад проистичу од старости зграде, која је саграђена 1914. године, но, не спречавају школске библиотекарe да постижу добре резултате и буду лидери у раду школе и у раду са децом.

У оквиру рада библиотеке предузимају се континуиране, различите акције популарисања развоја читалачке културе. Осим непосредног васпитно-образовног рада са ученицима и њиховог упућивања у коришћење различитих извора знања, библиотекари настоје да ученицима приближе библиотеку као извор информација. Тиме им помажу да постану конзументи информација и знања у модерном информационом друштву. Све кориснике – ученике и наставнике оспособљавамо и подстичемо да користе научну и стручну литературу, али и да читају из задовољства. Такође, свакодневно пружамо помоћ ученицима при избору литературе, лектире, тражења информација и обучавамо ученике школе да самостално користе библиотечку грађу.

Уз свакодневни рад са ученицима радимо и по посебним програмима за сваки разред, кроз такозване Часове библиотекарa.¹³ За ученике I разреда организовани су уводни часови упознавања рада школске библиотеке и обука за развијање навика за чување и руковање књигом. Са

¹³ Фејсбук страница Библиотека ОШ Душан Јерковић. https://www.facebook.com/pg/Biblioteka-O%C5%A0-Du%C5%A1an-Jerkovi%C4%87-1707200572895532/photos/?tab=album&album_id=1834226006859654 (преузето 13.4.2018.)

ученицима II разреда реализоване су радионице о кретивном писању поезије, а са ученицима III и IV разреда радионице о толеранцији и недискриминацији. Ученике V и VI разреда упознајемо са врстама библиотека, библиотечком грађом и њеним коришћењем. Са ученицима VII разреда радимо на упознавању референсне грађе, а за ученике VIII разреда предвиђена су предавања „Пронађи и користи информацију“, која се реализују већ неколико година у сарадњи са библиотекарима Народне библиотеке Ужице. Реализовано је укупно 43 часа о библиотечкој делатности за ученике од I до VIII разреда прошле школске 2016/2017. године, а реализација Часова библиотекарства ове школске године је у току.

Са ученицима спроводимо свакодневни индивидуализовани рад и развијамо позитивно мишљење и ставове о књизи, библиотеци и свеукупној библиотечкој грађи. Развијамо навике и могућности коришћења ресурса библиотеке, као и читалачке и друге способности и вештине ученика (комуникацијске, сценске, информацијске, истраживачке...).

Такође смо ефикасно до сада остваривали и активности библиотечке секције са ученицима од V до VIII разреда, за коју се у нашој школи највише ученика опредељује. „Ученици – библиотекарски уче основна правила пословања школске библиотеке, упознају се са књижном и некњижном грађом коју библиотека поседује, али један од главних задатака је приближавање књиге ученицима, олакшавање сусрета с градивом, али и мотивација за стварање сопствених библиотека.“¹⁴

Библиотекарски са ученицима и члановима библиотечке секције су у току ове школске 2017/2018. године обележавали значајне годишњице, датуме и јубилеје постављањем изложби, паноа, максима: Међународни дан писмености -

¹⁴ Ана Дуковић и Мирјана Радовановић Пејовић, „Библиотечка секција као подстицај кретивном и вршњачком учењу у школској библиотеци основне школе“. Библиотекар, (2017), Год. 59. Св. 2 : 120.

израђено и постављено 5 паноа о врстама писмености, Дан европских језика – реализована је приредба „Говоримо, рецитијемо, певамо европски и ми“ са којом је пријављено учешће ОШ „Душан Јерковић“ на сајт Европски дан језика, Дечија недеља – постављена изложба о дечијим правима и активностима деце у школској библиотеци, обележен је Месец октобар, Међународни месец школских библиотека, обележена Недеља медијске и информационе писмености, Дан толеранције, Дан детета – одржано музичко вече „Деца певају деци“, Дан школе, настављен је пројекат школских библиотекара Клуб љубитеља поезије - поводом обележавања 125. година од рођења Иве Андрића под називом „Шта сањам и шта ми се догађа“,¹⁵ обележавање 800. година од крунисања Стефана Првовенчаног, Дан Светог Саве – изложба „Свети Сава у стиховима“, Успеси наших бивших ученика, изложба радова ученика „Куце на продају“, „Рекли су о мајци“. На иницијативу школских библиотекара ОШ „Душан Јерковић“ Друштво школских библиотекара Србије реализовало је јавне часове читања (Слика број 2) поводом Међународног дана матерњег језика, 21. фебруара, на републичком нивоу, у школским библиотекама широм Србије. Реализоване су активности поводом обележавања Дана франкофоније 2018 у Ужицу¹⁶ и нови сусрети Клуба љубитеља поезије, чија је припрема и организација у току.

¹⁵ Пасаж/ портал за културу и друштво. <http://pasaz.rs/andric-dospeo-snove-os-dusan-jerkovic/> (преузето 15.4.2018.)

¹⁶ ОШ „Душан Јерковић“ Ужице. <http://dusanjerkovic.edu.rs/?cat=32> (преузето 15.4.2018.)

Слика број 2

Поред сличних активности, у току прошле школске 2016/17. године школски библиотекари са ученицима и члановима библиотечке секције реализовали су следеће активности на другачији начин: Међународни дан матерњег језика - постављена изложба о језичким и правописним правилима, Међународни дан поезије - постављена 3 паноа са избором поезије, пано „Савремене француске песникиње“, Дани Франкофоније - постављање паноа „Дани Франкофоније 2017“ у ходнику школе, постављена изложба монографских и серијских публикација на француском језику, постављено 15 паноа и радова ученика поводом Дана франкофоније у ходнику школе (о Француској, Паризу, француској култури и језику, поезији,...), Обележавање Међународног дана дечије књиге и Дана књиге и ауторских права - постављањем изложби „Писали смо акростих“, „Омиљени књижевни ликови - четвртаци препоручују“, „Школска библиотека очима првака“, изложба радова ученика IV разреда „Плачко и

мејачко“ по мотивима бајке Гроздане Олујић, постављена изложба радова ученика III разреда у холу школе „Добродошлица пролећу“, пано „Са школским библиотекарима учимо латинске скраћенице“, изложба нових максима на службеном улазу школе, обележен Мај, месец математике - постављена 2 паноа у ходнику школе на тему „Статистика свуда око нас“, постављено 8 паноа са поезијом у оквиру школског пројекта Клуб љубитеља поезије, постављена 3 паноа (поезија, проза, драмско дело) као предлог за писање читалачког дневника; постављене изложбе: Обележавање 160 година од рођења Карла Колодија - постављено 5 паноа о животу К. К. и ученичке илустрације „Пиноквија“, Обележавање 170 година од рођења Милована Глишића, Обележавање 170 година од победе Вукове реформе - постављено 6 паноа о животу и раду Вука Стефановића Карацића, Обележавање 100 година од смрти Владислава Петковића Диса - постављена 3 паноа о животу и делу. Школски библиотекарски у сарадњи са наставницима и ученицима VIII разреда организовали и реализовали 21.3.2018. запажен пројекат „Клуб љубитеља поезије“ репризно и 29.05.2017. г. у унутрашњем дворишту школе.

Неговање највреднијих елемената традиције огледа се обележавањем годишњица, јубилеја и важних датума, који увек привлаче велику пажњу ученика, колега и родитеља, а на подстицај школског библиотекара данас се традиционално већ годинама обележавају. Посебну пажњу посвећујемо очувању матерњег, српског језика, фолклорног наслеђа и традиционалних вредности. Редовно постављамо тематске панове, посећујемо изложбе, трибине и сајмове. Кроз планиране активности, које се спроводе зависно од узраста, развојних потреба и интересовања ученика омогућујемо развијање културних потреба и делујемо на васпитање мишљења ученика, као и на креативно осмишљавање слободног времена.

Школски библиотекари су носиоци културне делатности наше школе кроз реализацију изложби, песничких матинеа и књижевних и музичких вечери, кроз приредбе, квизове, посете музејима, архивима, библиотекама, сарадњу са Ученичким парламентом и локалном заједницом. Тако охрабрујемо ученике да испоље своје уметничке потенцијале, стекну нова знања и вештине.

Овакве активности, спроведене у сарадњи са заинтересованим наставницима и ученицима доприносе промоцији школе у локалној заједници¹⁷, а промовишу и додатно популаришу школску библиотеку као културно средиште школе¹⁸. Реализовањем ваннаставних активности, које се одвијају на добровољном пријављивању и учествовању ученика школе доприноси популаризацији књиге, читања и коришћења различитих услуга школске библиотеке, што се види по бројнијим посетама ученика библиотеци.

Ваннаставне активности утичу на подстицање стваралаштва, креативности, способности и сарадње како ученика, тако и самих библиотекара и наставника. Реализујући овакве активности, код групних припрема, изведби и радова, учимо се да будемо тимски играчи, трудимо се да радимо предано као и остали чланови тима, да будемо спремни на прихватање компромиса.

Школски библиотекар, сарађујући са заинтересованим колегама учествује у припреми материјала за реализацију школских пројеката и пројектне наставе, тимске и амбијенталне наставе, изложби, креативних радионица; за организовање књижевних сусрета и других културних догађаја, као и еколошких пројеката и садржаја у којима се апострофира борба против свих облика зависности, а нарочито у превенцији негативних појава, што је веома важно за формирање целовите личности ученика.

¹⁷ Пасаж/ портал за културу и друштво. <http://pasaz.rs/klub-ljubitelja-poezije-u-os-dusan-jerkovic/> (преузето 15.4.2018.)

¹⁸ Ужичка недеља. <http://uzickanedelja.rs/dve-izlozbe/> (преузето 13.4.2018.)

Ауторке овога рада биле су иницијатори веома запажених пројеката последњих неколико година: „Мењамо запослене“ (поводом Осмог марта) у сарадњи са Ученичким парламентом школе, „Први светски рат – прича о јунаштву, мучеништву и слави једног народа“ , „Шекспир – савременик и саговорник свих епоха ¹⁹“ (са којим смо учествовали у Бања Луци на X сусретима дјечијег драмског стваралаштва²⁰), Beatlemania, Дани франкофоније (Слика број 3), и најновији, популарни „Клуб љубитеља поезије“.²¹ Школске библиотекарке започеле су овај пројекат желећи да приближе ученицима школе књижевно стваралаштво на другачији начин. Ученици су, увежбавајући говорење стихова и спремајући се са библиотекаркама за извођење, увидели значај и предности читања – да читање проширује визије и изграђује нове тачке гледишта на живот и свет око нас.

¹⁹ Фејсбук страница Библиотека ОШ Душан Јерковић. https://www.facebook.com/pg/Biblioteka-O%C5%A0-Du%C5%A1an-Jerkovi%C4%87-1707200572895532/photos/?tab=album&album_id=1734936830121906 (преузето 13.4.2018.)

²⁰ ОШ „Душан Јерковић“ Ужице. <http://dusanjerkovic.edu.rs/?cat=22&page=3> (преузето 13.4.2018.)

²¹ Пасаж/ портал за културу и друштво. <http://pasaz.rs/prvi-ovogodisnji-susret-kluba-ljubitelja-poezije/> (преузето 15.4.2018.)

Слика број 3

Признања и маркетинг

Различити погледи, ставови и искуства заинтересованих учесника школског живота за учешће у раду школске библиотеке само доприносе додатном међусобном уважавању, сарадњи и успостављању поверења свих актера васпитно-образовног система. Ваннаставне активности развијају осећај припадности и љубави према школи, а ученици на основу стеченог знања и искуства даље могу да развијају своја специфична интересовања или да их постану свесни. Библиотека, књига и читање најбоља су оруђа у процесу образовања јер пружају подршку ученику – не само у учењу, већ и у његовом развоју.

На основу Извештаја о спољашњем вредновању квалитета рада установе број 424-610-00006/2016-15 Министарства просвете, науке и технолошког развоја које је обављено општим стручно-педагошким надзором на основу

Правилника о вредновању квалитета рада установа²² Тим спољашњих евалуатора утврдио је да се школска библиотека Основне школе „Душан Јерковић“, истиче разноврсношћу понуђених активности и садржаја,“ да „библиотекари реализују индивидуалне и групне активности ради усвајања рационалних метода учења ...конципирани су угледни часови и угледне активности библиотекара које за циљ имају обуку ученика за коришћење извора знања“. Такође 2016. године један од школских библиотекара ове школе, и један од аутора овога рада, добија награду Друштва школских библиотекара Србије „Мина Караџић“²³ која се додељује најбољем школском библиотекарју, са образложењем да ради свој посао са љубављу и још више од предвиђеног планом и програмом.

У децембру 2017. године представник ИК БИГЗ уручио је захвалницу (**Слика број 3**) школској библиотеци ОШ „Душан Јерковић“ за учешће у конкурсју „Књиге су у моди“ и изузетан допринос афирмацији читања („јер је у претходној школској години школска библиотека постигла запажене резултате и остварила значајан обим активности у раду с децом“).

Наведена признања потврђују да школски библиотекари треба непрекидно да усавршавају добре обрасце свога рада. Наравно, можда и пресудно, лична мотивација и лични ангажман доприносе побољшању пословања, а таква врста подршке у виду признања снажно мотивише у настојању да ђацима пружимо што више.

²² Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Правилник о вредновању квалитета рада установа (Сл.гласник РС, бр.9/2012) http://www.podaci.com/_gSRB/propis/Pravilnik_o_vrednovanju/P-vkrust03v1209.html (преузето 18.4.2017.)

²³ Друштво школских библиотекара Србије. <http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/sajt/index.php/o-nama/nagrada-mina-karadzic> (преузето 13.4.2018.)

Слика број 3

Делимичан преглед активности школске библиотеке може се видети на нашој Facebook страници (Biblioteka OŠ Dušan Jerković) и на сајту школе (dusanjerkovic.edu.rs).

Школски библиотекарски не знају адекватно да промовишу свој рад, а програми наших школских библиотека за неке од наших мањих средина су једина места за чување и неговање културе и подстицање стваралаштва.

Школска библиотека је централно средиште школе за све ученике и наставнике. Упитајмо се: Да ли је библиотека атрактивна, пријатна, да ли је приступачно и пријатељско место где ви и Ваши ученици уживате ? И да ли знају шта све ви радите?

Закључак

Школске библиотеке у свету играју данас изузетно важну улогу у помагању деци да уживају у читању и помажу им да

практикују ту вештину. Библиотеке се мењају. Оне више нису само пружаоци приступа књигама; школски библиотекарски су активна сила за друштвене промене које промовишу читање, ауторске догађаје, учење учења, подршку настави, превенцију насиља, претраживање извора и коришћење информација, итд. Књиге, информационе технологије и школски библиотекарски су основни актери у свету за боља постигнућа ученика. Немају сва деца лак приступ јавној библиотеци и не могу себи приуштити да посете књижаре за своје потребе читања и истраживања.

Пројектима, које иницира и спроводи библиотекар кроз ваннаставне активности, утиче на развој самопоуздања, оснажује ученике, ослобађа њихову креативност, а тиме доприноси развоју целокупних ученичких потенцијала. Најлакши начин да се уверимо да подижемо писмену децу јесте да им покажемо да је читање пријатна активност. А то значи, најједноставније, пронаћи књиге уз које ће да уживају, дајући им приступ тим књигама и омогућавајући им читање.

Сарадња међу школским библиотекама је неопходна и треба је стално развијати. Унапређивањем међусобне комуникације и сарадње међу школским библиотекама, допринећемо промовисању рада школских библиотекара у локалној и широкој заједници, а тиме унапређујемо целокупни образовно-васпитни процес школе.

Покажимо како смо својим програмима и активностима важан и запажен део културног идентитета школе и локалне заједнице, а наш рад представља важног чиниоца у културном и информационом развоју друштва знања.

Литература:

1. Брофи, Питер. *Библиотека у двадесет првом веку*, Београд: Слио, 2005.
2. Вучковић, Желько. *Јавне библиотеке и јавно знање*, Нови Сад: Библиотека Матице српске, 2003.
3. Дуковић, Ана и Мирјана Радовановић Пејовић, „Библиотечка секција као подстицај креативном и вршњачком учењу у школској библиотеци основне школе“. Библиотекар, (2017), Год. 59. Св. 2. : 117-137.
4. <http://dusanjerkovic.edu.rs/> (преузето 13.4.2018.)
5. <http://eramedia.rs/> (преузето 13.4.2018.)
6. „IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотекарџе“. Гласник НБС бр. 1 (2005) https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282 (преузето 15.4.2018.)
7. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Закон о основама система образовања и васпитања, "Сл. гласник РС", бр. 88/2017,
8. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Закон о основном образовању и васпитању, „Сл. гласник РС“, бр.55/2013, 101/2017,
9. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Правилник о вредновању квалитета рада установа, „Сл.гласник РС“, бр.9/2012,
10. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања, <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Pravilnik-CENUS-osnovne-%C5%A1kole.pdf> (преузето 7.4.2018.)
11. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника, „Сл. гласник РС- Просветни гласник“, бр. 5/2012,
12. <http://www.mpn.gov.rs/ministarstvo-izdvojilo-100-miliona-dinara-zanabavku-lektira-i-knjiga-za-skolske-biblioteke/> (преузето 15.4.2018.)
13. Нинков, Јасмина. *Библиотеке XXI века*, Београд: Чигоја штампа, 2010.
14. <http://pasaz.rs/> (преузето 15.4.2018.)
15. Радовановић Пејовић, Мирјана и Ана Дуковић. „Школска библиотека за свакога - рад са корисницима у основној школи“, у „Корисници библиотечких услуга: историјска перспектива и савремене тенденције: зборник радова са XIII међународне конференције БДС“, Београд, 13-14. децембар 2016, уред. Богдан Трифуновић. (Београд : БДС, 2017): 71-103.
16. <http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/> (преузето 13.4.2018.)

17. <http://www.uecpd.org/> (преузето 13.4.2018.)
18. <http://uzickanedelja.rs/> (преузето 13.4.2018.)
19. <https://www.facebook.com/pg/Biblioteka-O%C5%A0-Du%C5%A1an-Jerkovi%C4%87-> (преузето 13.4.2018.)

SCHOOL LIBRARIAN BETWEEN TRADITIONAL AND MODERN USERS' NEEDS

Abstract: This paper discusses the relationship between the traditional and modern way of work of a school librarian. The concept of lifelong learning is gaining in importance, and the school librarian with his own dedication and professional development, by his own learning and constant efforts to acquire as much knowledge as necessary for quality work, contributes to the improvement of new knowledge, skills and competences of students in the contemporary school, as well as teachers.

School libraries are no more quiet places, where books are borrowed in silence. School libraries are places for acquiring knowledge and socializing. In addition to regular business, numerous educative workshops, exhibitions, extracurricular school projects that gather pupils after classes, encouraging children and young people to acquire active knowledge, encouraging collaboration with teaching staff, school librarian can and should play a central role in school because he or she contributes not only the achievement of educational goals, but also the development of youth as a whole personality. A contemporary school librarian, teaching students about media and information literacy, teaches them how to acquire new knowledge and improve skills, but also how to recognize relevant information and develop attitudes.

The projects of school librarians that encourage reading, improving the reading culture and developing information and media literacy among students, as well as developing the skills of critical reading and creative writing, show that school libraries are important places for learning, but also for developing creativity.

In spite of the marginalized position of school librarians in Serbian educational system, school librarians are able to impose and demonstrate that school libraries are cultural centers of the school, and often local centers in smaller communities.

Promoting the work of a school librarian can additionally contribute overcoming the stereotype of the librarian's work. By increasing the visibility of school libraries in the public, the achievements of pupils, teachers and librarians will be acknowledged, thus emphasizing the importance of the work of a modern school librarian in accordance with the requirements of new users' needs.

Keywords: school librarian, school library, school project, school librarian promotion, extra-curricular activities.
